

**แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทย:
นวัตกรรมชุมชนท่ามกลางสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง
Summer-Specific Recreational Spaces in Thailand:
Community Innovation under a Changing Climate**

**เดชภณ ทองเต็ม
Tachapon Tongterm**

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Department of Sport Science, Faculty of Liberal Arts and Sciences, Sisaket Rajabhat University

Corresponding email: spsc_network@hotmail.com

Received: 2 พฤษภาคม 2568; Revised: 3 กรกฎาคม 2568; Accepted: 14 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

ประเทศไทยในปัจจุบันเผชิญกับฤดูร้อนที่ยาวนานและทวีความรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ วิถีชีวิต และความต้องการพื้นที่พักผ่อนของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่โครงสร้างพื้นฐานด้านนันทนาการยังเข้าไม่ถึง ท่ามกลางข้อจำกัดนี้ ชุมชนจึงได้ริเริ่มพัฒนาพื้นที่พักผ่อนในลักษณะ “แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน” โดยอาศัยทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและสังเคราะห์กรอบแนวคิดด้านนันทนาการชุมชน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนวัตกรรมทางสังคม 2) วิเคราะห์ปรากฏการณ์แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยในฐานะนวัตกรรมชุมชนเพื่อการปรับตัว 3) ศึกษารูปแบบกิจกรรม บทบาทต่อสุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชน และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาและจัดการอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเอกสารจากงานวิชาการที่เกี่ยวข้องควบคู่กับการลงสังเกตการณ์พื้นที่ภาคสนามทั้ง 4 กรณีศึกษา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนเป็นนวัตกรรมชุมชนเชิงพลวัตที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม สร้างพื้นที่สาธารณะต้นทุนต่ำที่เข้าถึงได้จริง กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมีชีวิตชีวา ขณะเดียวกันยังสะท้อนความสามารถของชุมชนในการปรับตัวต่อสภาพอากาศและวิถีชีวิตร่วมสมัยอย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามพบว่ายังเผชิญข้อจำกัดด้านความปลอดภัย การจัดการทรัพยากร และกรอบนโยบายในระยะยาว อีกทั้งบทความได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่เน้นความครอบคลุม ปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้เพื่อให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน, นันทนาการชุมชน, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, นวัตกรรมชุมชน, ความยั่งยืน

ABSTRACT

Thailand is currently experiencing prolonged and increasingly severe summer seasons due to climate change. This phenomenon significantly impacts public well-being, daily life, and the demand for recreational spaces, particularly in rural areas where recreational infrastructure remains largely inaccessible. Amidst these limitations, local communities have proactively initiated the development of "summer-specific recreational spaces," leveraging their natural and social capital, alongside local wisdom, to address pressing needs related to health, economic vitality, and social cohesion. This article aims to 1) review and synthesize conceptual frameworks on community recreation, climate change, and social innovation; 2) analyze the emergence of summer-specific recreational spaces in Thailand as a form of dynamic community innovation for climate adaptation; 3) examine the specific types of activities, their roles in promoting holistic well-being, and their contribution to local economies; and 4) propose sustainable approaches for their development and management. This study employs documentary analysis of relevant academic works, coupled with on-site observations of all four case studies. The findings reveal that these summer-specific recreational spaces are dynamic community innovations playing a pivotal role in promoting holistic well-being, providing genuinely accessible and low-cost public spaces, stimulating grassroots economic activity, and preserving vibrant local cultural identity. Concurrently, they reflect the community's creative capacity to adapt to changing climatic conditions and contemporary lifestyles. However, the study also identifies persisting challenges concerning safety, effective resource management, and the crucial absence of long-term policy frameworks that could sustain their benefits. Consequently, this article proposes comprehensive development strategies that rigorously emphasize inclusiveness, ensure safety, promote environmental sustainability, and demonstrate strong alignment with broader national and local climate adaptation policies. The ultimate goal is to strategically position these valuable local spaces as indispensable mechanisms for genuinely enhancing the quality of life and fostering resilience among the population at the grassroots level.

Keywords: Summer-Specific Recreational Spaces, Community Recreation, Climate Change, Community Innovation, Sustainability

บทนำ

ภาวะโลกร้อนในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Schaeffer et al., 2025) โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเผชิญกับอุณหภูมิที่สูงเกินระดับความสบายทางกาย (thermal comfort) และความถี่ของคลื่นความร้อนที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดฤดูร้อนที่ยาวนานกว่าปกติ และเพิ่มความเสี่ยงต่อผลกระทบด้านสุขภาพจากความร้อน (Dong et al., 2021; Bulathgama, 2024) ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศนี้ส่งผลต่อทั้งสุขภาพทางกาย จิตใจ และโครงสร้างทางสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือกึ่งเมืองที่ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานสำหรับคลายร้อน และพื้นที่นันทนาการที่เข้าถึงได้ (Estoque et al., 2020) ขณะเดียวกัน วิธีชีวิตร่วมสมัยกลับให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทางอารมณ์ การใกล้ชิดธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตทางจิตใจ ซึ่งยิ่งส่งเสริมความต้องการพื้นที่พักผ่อนกลางแจ้งที่มีคุณภาพ ต้นทุนต่ำ และสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในแต่ละชุมชน

ในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศปรากฏชัดเจน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือที่อุณหภูมิช่วงเดือนเมษายนมักสูงเกิน 40 องศาเซลเซียส (TNN, 2568) โดยปัญหานี้รุนแรงขึ้นจากความเหลื่อมล้ำด้านพื้นที่สีเขียวและแหล่งพักผ่อนกลางแจ้งที่กระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ทำให้ชุมชนขนาดเล็กและพื้นที่ชนบทขาดทางเลือกด้านพื้นที่คลายร้อน ซึ่งท่ามกลางข้อจำกัดดังกล่าว ได้เกิดปรากฏการณ์ของ “แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน” ที่แต่ละชุมชนได้ริเริ่มขึ้นเองจากทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคม เช่น หาดทรายริมแม่น้ำ แพลยอน้ำ และกิจกรรมริมฝั่งน้ำ ซึ่งรองรับทั้งกิจกรรมพักผ่อนและวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยไม่ต้องพึ่งพาทุนหรือโครงสร้างจากภาครัฐ (จิตตานันท์ มีทิศ และพัทธ์ธีรา ผัดวงศ์, 2565) ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงกลไกการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนต่อการบริหารเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านการใช้ทรัพยากรเดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตาม งานวิชาการยังขาดการสังเคราะห์เชิงระบบเกี่ยวกับแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในฐานะนวัตกรรมทางสังคม (social innovation) ที่เกิดขึ้นในชนบทและกึ่งเมือง โดยเฉพาะในมิติของกรอบแนวคิดด้านนันทนาการชุมชน การจัดการพื้นที่ และผลกระทบเชิงสุขภาวะ สังคม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง (Marini Govigli et al., 2020; Qi et al., 2024; Winter et al., 2019) ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและสังเคราะห์กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานันทนาการชุมชน ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปรับตัวของวิถีชีวิตสมัยใหม่ 2) วิเคราะห์การเกิดขึ้นของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยในฐานะนวัตกรรมนันทนาการที่ตอบสนองต่อสภาพอากาศร้อนจัดและวิถีชีวิตร่วมสมัยของชุมชน 3) ศึกษารูปแบบกิจกรรมนันทนาการเฉพาะกิจ บทบาทต่อการส่งเสริมสุขภาวะ และการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนในบริบทแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาและจัดการแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนให้มีความยั่งยืนในเชิงนันทนาการ ทั้งนี้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเสริมสร้างความสุขของชุมชนในระยะยาว

นิยามแนวคิดสำคัญเพื่อการวิเคราะห์แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน

เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความชัดเจนทางวิชาการและลดความกำกวมในการตีความเชิงแนวคิด ผู้เขียนขอเสนอคำอธิบายนิยามคำสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในบทความนี้ ดังนี้

แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน หมายถึง พื้นที่นันทนาการกลางแจ้งที่ชุมชนสร้างขึ้นหรือปรับใช้เฉพาะในช่วงฤดูร้อน โดยมีลักษณะเป็นพื้นที่ชั่วคราวหรือกึ่งถาวร เช่น แพรี่มน้ำ หาดทรายธรรมชาติ หรือพื้นที่ริมน้ำที่เปิดโอกาส

ให้มีการเล่นน้ำ การพบปะสังสรรค์ และการพักผ่อนตามวิถีชีวิตท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้สะท้อนความสามารถของชุมชนในการปรับตัวต่ออุณหภูมิที่สูงขึ้นและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ผ่านการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและทุนทางสังคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ เศรษฐกิจฐานราก และความร่วมมือทางสังคม (Godbey, 2009; Kutlu et al., 2025)

นันทนาการชุมชน หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่ริเริ่มหรือดำเนินการโดยชุมชนเอง โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและใจ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน และเปิดพื้นที่ให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม โดยกิจกรรมอาจครอบคลุมการเล่นน้ำ การลอยแพ การแสดงพื้นบ้าน หรือการพักผ่อนในพื้นที่ที่จัดขึ้นตามบริบทท้องถิ่น ซึ่งเน้นความมีส่วนร่วม ความเป็นเจ้าของร่วม และการใช้พื้นที่นันทนาการเป็นสื่อกลางในการสร้างสุขภาวะร่วมกัน (Winter et al., 2019)

นวัตกรรมชุมชน หมายถึง กระบวนการหรือแนวทางใหม่ที่เกิดจากการริเริ่มของชุมชนเองในการแก้ไขปัญหาพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยไม่จำกัดอยู่เพียงนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี แต่เน้นการใช้ทุนทางสังคม ความรู้ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้แม้ในบริบทที่จำกัดทรัพยากรหรืองบประมาณจากรัฐ (Noack & Federwisch, 2020)

การปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ หมายถึง กระบวนการที่บุคคล ชุมชน หรือระบบทางสังคมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรูปแบบการใช้ทรัพยากร หรือโครงสร้างชีวิต เพื่อลดผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง โดยมีมุ่งหมายเพื่อลดความเปราะบาง เพิ่มขีดความสามารถในการฟื้นตัว และเสริมสร้างความยืดหยุ่นต่อความไม่แน่นอนในอนาคต (Amnuaylojaroen et al., 2024)

สุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีความสมดุลทั้งทางกาย ใจ และสังคม มีความพึงพอใจในชีวิต และสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความหมาย ซึ่งองค์ประกอบของสุขภาวะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับกิจกรรมนันทนาการและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (Sarol et al., 2024)

นิยามทั้ง 5 นี้สะท้อนให้เห็นว่าแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่พักผ่อนชั่วคราว หากแต่เป็นผลลัพธ์ของพลวัตทางสังคมที่ซับซ้อนและลุ่มลึก ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมนันทนาการ นวัตกรรมชุมชน และการปรับตัวเชิงรุกต่อสภาพภูมิอากาศ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการเสริมสร้างสุขภาวะและความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ดังนั้นแนวคิดเหล่านี้จึงได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ที่สำคัญเพื่อใช้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่กล่าวถึงตลอดบทความนี้

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการปรับตัวของชุมชนต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในบริบทของอุณหภูมิที่สูงขึ้นและความต้องการพื้นที่พักผ่อนที่เข้าถึงได้ง่ายและมีค่าใช้จ่ายต่ำ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจพลวัตนี้อย่างลึกซึ้ง จึงจำเป็นต้องพิจารณากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในสามมิติหลัก ดังนี้

1. แนวคิดด้านนันทนาการชุมชน

การพัฒนานันทนาการในระดับชุมชนมิได้เกิดจากการจัดกิจกรรมที่รัฐกำหนดลงไป แต่เป็นผลของพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างคนในพื้นที่ที่รวมพลังกันสร้างพื้นที่และกิจกรรมที่ตอบสนองบริบทของตนเอง โดยแนวคิดนี้เน้นให้เห็น

ว่า "ชุมชน" มิใช่เพียงหน่วยทางภูมิศาสตร์ หากเป็นระบบสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความผูกพัน อัตลักษณ์ และทุนทางวัฒนธรรมร่วมกัน (McMillan & Chavis, 1986) การเกิดขึ้นของแหล่งนันทนาการโดยชุมชนเองจึงเป็นกระบวนการสะท้อนความเป็นเจ้าของ (ownership) และความร่วมมือร่วมใจ (participation) ในการสร้างสุขภาวะอย่างยั่งยืนผ่านกิจกรรมที่มีความหมายสำหรับผู้คนในท้องถิ่น อีกทั้งมิติของนันทนาการชุมชนยังเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการที่เสริมสร้างทักษะชีวิต ความร่วมมือ และความรู้สึกภาคภูมิใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Stebbins & Sachsman, 2017) ซึ่งต่างจากการบริโภคกิจกรรมนันทนาการแบบสำเร็จรูปในระบบเมืองที่เน้นความสะดวกและความเร็วเป็นหลัก นอกจากนี้แนวคิดนันทนาการชุมชนยังตอกย้ำว่า “พื้นที่พักผ่อน” อาจไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างถาวรหรือใช้งบประมาณสูง หากแต่ต้องมีความยืดหยุ่น ตอบโจทย์ตามฤดูกาล และเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงและร่วมสร้างความหมายร่วมกันได้จริง (Nash, 1965)

2. ทฤษฎีการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ

ท่ามกลางแนวโน้มของอุณหภูมิที่สูงขึ้นในฤดูร้อนและพลวัตของภูมิอากาศที่ไม่แน่นอน แนวคิดการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศได้กลายเป็นกรอบวิเคราะห์สำคัญในการทำความเข้าใจว่าชุมชนในระดับท้องถิ่นสามารถรับมือกับภาวะโลกร้อนได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ที่ขาดโครงสร้างพื้นฐานถาวรและต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ซึ่งการปรับตัวในที่นี้มิใช่เพียงการตอบสนองต่อเหตุการณ์เฉียบพลัน หากยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่หลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิต การใช้พื้นที่ และการจัดการทรัพยากรในระยะยาว (Nappi & Kelly, 2022) ทฤษฎีนี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การปรับตัวแบบอัตโนมัติที่ขับเคลื่อนโดยประชาชนเอง และการปรับตัวแบบมีการวางแผนที่นำโดยรัฐหรือองค์กรภายนอก โดยมีศักยภาพการปรับตัว (adaptive capacity) เป็นปัจจัยชี้ขาด ซึ่งเชื่อมโยงกับทุนสังคมความสามารถในการรวมกลุ่ม และการจัดการองค์ความรู้ในพื้นที่ (Rezvani et al., 2023) ตัวอย่างเช่น การพัฒนา “หาดแห่” ในจังหวัดนครพนม ให้เป็นหาดทรายชั่วคราวที่รองรับกิจกรรมพักผ่อนและการจัดการโดยชุมชนในช่วงฤดูร้อน หรือการจัดการแพริมน้ำในชุมชนแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ที่สะท้อนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการบริหารจัดการพื้นที่ตามฤดูกาล ต่างเป็นตัวอย่างของการปรับตัวที่ได้พึ่งพาโครงสร้างถาวร หากแต่เกิดจากการประยุกต์ศักยภาพที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับบริบทจริง ซึ่งในภาพรวม แนวทางการปรับตัวลักษณะนี้จึงมิใช่เพียงการ “อยู่รอด” จากวิกฤตโลกร้อน แต่คือการฟื้นฟูวิถีชีวิตที่ยืดหยุ่น มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

3. แนวคิดนวัตกรรมชุมชนและนวัตกรรมนันทนาการ

แนวคิดนวัตกรรมชุมชนและนวัตกรรมนันทนาการมิได้จำกัดอยู่เพียงการประดิษฐ์สิ่งใหม่ในเชิงเทคโนโลยีหรือโครงสร้างพื้นฐาน หากแต่หมายถึงกระบวนการที่ชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่คิดค้นแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะภายใต้บริบทของข้อจำกัดด้านทรัพยากรงบประมาณ หรือบริการจากรัฐที่ไม่อาจตอบสนองได้อย่างทันเวลา (Christoforou et al., 2024) การพัฒนากิจกรรมพักผ่อนผ่านพื้นที่ริมน้ำชั่วคราว เช่น แพนหาดทราย หรือกิจกรรมพื้นบ้านเฉพาะฤดูร้อนอื่น ๆ จึงเป็นตัวอย่างของนวัตกรรมเชิงสังคมที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและภูมิอากาศ ซึ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Nappi & Kelly, 2022) โดยลักษณะสำคัญของนวัตกรรมเหล่านี้คือการเปลี่ยนจากการ “เสพกิจกรรม” ไปสู่การ “สร้างกิจกรรม” ที่สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ร่วมของชุมชน อาทิ การดัดแปลงแม่น้ำหรือแหล่งน้ำธรรมชาติให้เป็นพื้นที่นันทนาการ การสร้างแพและอุปกรณ์เล่นน้ำจากวัสดุพื้นบ้าน หรือการจัดกิจกรรมวัฒนธรรม

กลางแจ้งให้สอดคล้องกับฤดูกาล ทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมสุขภาพ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคม โดยไม่ต้องใช้ต้นทุนสูง แต่สามารถสร้างคุณค่าในชีวิตของผู้คนได้อย่างลึกซึ้ง (Bull, 2020; Scaria et al., 2020) ดังนั้น วัฒนธรรมนันทนาการในความหมายนี้จึงมิใช่เพียงการพัฒนาพื้นที่เพื่อพักผ่อน หากแต่คือการสร้างระบบความสัมพันธ์ใหม่ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติผ่านกิจกรรมที่เกิดจากบริบทจริงของท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูจิตใจ ความเป็นเจ้าของร่วม และพลังทางวัฒนธรรมในระดับรากหญ้าอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาร่วมกัน กรอบแนวคิดทั้งสามมิติ ได้แก่ นันทนาการชุมชน ทฤษฎีการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ และแนวคิดวัฒนธรรมนันทนาการ ล้วนมีความเชื่อมโยงและเสริมกันอย่างเป็นระบบในการอธิบายปรากฏการณ์แห่ง นันทนาการเฉพาะฤดูร้อน โดยนันทนาการชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้ ผ่านการสร้างสรรค์พื้นที่และกิจกรรมนันทนาการที่ตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพและเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยการเกิดขึ้นของแหล่งนันทนาการเหล่านี้จึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงพลังภายในของชุมชนในการสร้างความยืดหยุ่น และธำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมที่ท้าทาย ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

การเกิดขึ้นของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทย

แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมิได้เป็นเพียงพื้นที่พักผ่อนชั่วคราว หากแต่สะท้อน กระบวนการปรับตัวของชุมชนต่อสภาพอากาศที่รุนแรงขึ้น วิถีชีวิตร่วมสมัย และข้อจำกัดทางโครงสร้างพื้นฐานในชนบท ปรากฏการณ์นี้จึงควรถูกพิจารณาอย่างเป็นระบบในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาพรวมแนวโน้มการเกิดขึ้นของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องเผชิญกับฤดูร้อนที่ทวีความรุนแรงและไม่แน่นอนมากขึ้น โดยมีทั้ง อุณหภูมิสูงเกิน 40 องศาเซลเซียส และระยะเวลาความร้อนที่ยาวนานเกินค่าเฉลี่ยในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสัดส่วนของประชากรที่ยังพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก (Amnuaylojaroen et al., 2024) ปรากฏการณ์ดังกล่าวผลักดันให้เกิดการแสวงหาทางเลือกใหม่ในการคลายร้อนที่เข้าถึงง่าย ต้นทุนต่ำ และสอดคล้อง กับวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างแท้จริง จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของ “แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน” ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ริมน้ำ หาดทรายธรรมชาติ หรืออ่างเก็บน้ำที่ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งพักผ่อนชั่วคราวในฤดูร้อน และยุติบทบาททันทีเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน ปรากฏการณ์นี้สะท้อน “การปรับตัวเชิงพลวัต” (dynamic adaptation) ของชุมชนไทยที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งพาการ ลงทุนจากภาครัฐ แต่ขับเคลื่อนด้วยทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความร่วมมือภายในชุมชนเพื่อรับมือกับความ ท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมที่กลายเป็นเรื่องปกติใหม่ (new normal) ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแหล่งนันทนาการดังกล่าวพบได้ใน ทุกภูมิภาคของประเทศไทย และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีแม่น้ำสายหลักหรืออ่าง เก็บน้ำขนาดเล็ก โดยการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้มิใช่เพียงการตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาพเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ เป็น “พื้นที่ชั่วคราวที่มีเสถียรภาพเชิงสังคม” ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทบทวนความสัมพันธ์กับ ธรรมชาติ และเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมต่อทรัพยากรของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยผลักดัน: ฤดูร้อนรุนแรง วิถีชีวิตใหม่ การปรับตัวของชุมชน

การเกิดขึ้นของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนมิใช่เพียงผลจากฤดูกาลหรือการจัดพื้นที่ชั่วคราว หากแต่เป็น ปรากฏการณ์ที่สะท้อนกระบวนการปรับตัวเชิงพลวัตของชุมชนไทยต่อภาวะอากาศสุดขั้ว วิถีชีวิตร่วมสมัย และข้อจำกัด

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ยังขาดแคลนสถานที่พักผ่อนสาธารณะและระบบทำความเย็นอย่างเพียงพอ ซึ่งสภาพภูมิอากาศที่ร้อนจัดติดต่อกันต่อเนื่องหลาย ๆ วันในหลายภูมิภาคของประเทศ ส่งผลให้ประชาชนต้องหันมาใช้แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ลำธาร แม่น้ำ และอ่างเก็บน้ำ เป็นพื้นที่คลายร้อนแบบเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวแบบอัตโนมัติ (autonomous adaptation) ที่ประชาชนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่โดยไม่ต้องรอการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติและลดความเปราะบางทางสภาพแวดล้อม (Menike & Arachchi, 2016) นอกจากนี้ วิถีชีวิตหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยังส่งผลต่อความต้องการพื้นที่พักผ่อนที่เรียบง่าย เข้าถึงง่าย และสามารถใช้เวลาร่วมกับครอบครัวได้ โดยไม่ต้องพึ่งพิงกิจกรรมเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งยืนยันว่า "คุณภาพ" ของการพักผ่อนในปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่ความหรูหรา แต่อยู่ที่ความสอดคล้องกับชีวิตจริงของคนในท้องถิ่น (Zin et al., 2023) ยิ่งไปกว่านั้น พลังจากฐานรากของชุมชนโดยเฉพาะความรู้ท้องถิ่น ความเชื่อถือนระหว่างกัน และการรวมกลุ่มของครัวเรือน ได้กลายเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการพัฒนาแหล่งพักผ่อนเฉพาะฤดูร้อนที่ตอบโจทย์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ กายภาพ และสุขภาวะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด adaptive capacity และ sense of community ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน (Noack & Federwisch, 2020) ซึ่งจากพลวัตทั้งสามประการจึงสะท้อนชัดว่า แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนไม่เพียงเป็นพื้นที่คลายร้อน แต่คือพื้นที่แห่งนวัตกรรมชุมชนที่หลอมรวมสภาพภูมิอากาศ วิถีชีวิต และพลังของชุมชน เข้าด้วยกันเพื่อสร้างสุขภาวะและความยืดหยุ่นให้กับสังคมไทยในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลง

3. ลักษณะเฉพาะของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน

แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในการปรับตัวต่อสภาวะโลกร้อนและวิถีชีวิตร่วมสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่จากภายนอก ดังนั้น พื้นที่เหล่านี้จึงกลายเป็นเวทีสำคัญในการสร้างนวัตกรรมระดับชุมชน (community-based innovation) โดยมีลักษณะสำคัญที่สัมพันธ์กับความสามารถในการปรับตัวเชิงรุก (proactive adaptation) ดังนี้

1) การเกิดขึ้นตามฤดูกาล: แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยจะดำเนินกิจกรรมเฉพาะในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ซึ่งถือเป็นช่วงที่ระดับน้ำในแม่น้ำหรือห้วยลำธารลดต่ำลงตามธรรมชาติ โดยไม่มีการก่อสร้างถาวร ทำให้สามารถหยุดกิจกรรมได้ทันทีเมื่อฤดูฝนเริ่มต้น ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ไม่เพียงสะท้อนการใช้จังหวะของธรรมชาติในการบริหารจัดการพื้นที่เท่านั้น หากยังช่วยลดต้นทุนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ (ปรีวัตร ป้องพาล และคณะ, 2563)

2) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า: แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น ลำห้วยหรืออ่างเก็บน้ำ ถูกนำมาใช้โดยชุมชนในการพัฒนาเป็นพื้นที่นันทนาการชั่วคราว เช่น แพนไม้ ห่วงยาง และร้านค้าแบบเก็บได้ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างต่อพื้นที่เดิม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการใช้ทุนธรรมชาติควบคู่กับทุนทางสังคมอย่างชาญฉลาดเพื่อลดภาระทางเศรษฐกิจของชุมชน (จิตตานันท์ มีทิศ และพัทธธิดา ผดุงศ์, 2565)

3) การบริหารจัดการแบบไม่เป็นทางการ: พื้นที่นันทนาการเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกลุ่มชาวบ้านหรือวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก โดยอาศัยการตกลงร่วมกัน เช่น การเก็บค่าห่วงยาง การจัดพื้นที่ขายอาหาร และการดูแลความปลอดภัย การไม่มีระบบราชการควบคุมโดยตรงทำให้สามารถตัดสินใจและปรับตัวต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าได้

รวดเร็ว สะท้อนถึงรูปแบบการจัดการที่เรียกว่า “autonomous adaptation” ซึ่งยึดโยงกับการพึ่งตนเองอย่างยืดหยุ่น (ภริญญา จันทรเปล่ง, 2566)

4) การเข้าถึงง่ายและค่าใช้จ่ายต่ำ: เนื่องจากแหล่งเหล่านี้ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนและไม่มีค่าเช่าชม จึงสามารถรองรับกลุ่มประชากรที่หลากหลายโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อย เด็ก ผู้สูงวัย และครอบครัวในชนบท อีกทั้ง ค่าใช้จ่ายที่ต่ำในการใช้บริการ เช่น ค่าเช่าห้วยยางหรืออาหาร ช่วยลดอุปสรรคทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงนันทนาการ (Zin et al., 2023)

5) การสร้างประสบการณ์และความสัมพันธ์ทางสังคม: พื้นที่เหล่านี้ส่งเสริมการใช้เวลาร่วมกันของครอบครัวและชุมชนผ่านกิจกรรมกลางแจ้ง การเล่นน้ำ การรับประทานอาหาร และกิจกรรมท้องถิ่น ซึ่งช่วยหล่อหลอม “พื้นที่ร่วม” (shared space) ที่สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันทางอารมณ์ ส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางจิตใจ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (ศุภาวิณี กิตติวินิต และคณะ, 2566)

6) ความยืดหยุ่นและการปรับตัวสูง: กิจกรรมและรูปแบบการใช้พื้นที่ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เช่น การลดขนาดพื้นที่ในช่วงฝนตก หรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามจำนวนผู้มาใช้บริการ ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการรับมือกับความไม่แน่นอนของธรรมชาติและบริบทเฉพาะถิ่นได้อย่างคล่องตัว (Hallegatte et al., 2020)

จากลักษณะทั้งหมดข้างต้น แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยจึงไม่ใช่เพียงพื้นที่ทางกายภาพเพื่อคลายร้อนเท่านั้น หากแต่เป็นพื้นที่เชิงนวัตกรรมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การบริหารจัดการแบบพึ่งตนเอง และการเชื่อมโยงทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อสร้างสุขภาวะและความยืดหยุ่นของสังคมในระดับฐานรากอย่างแท้จริง

4. กรณีศึกษาแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน

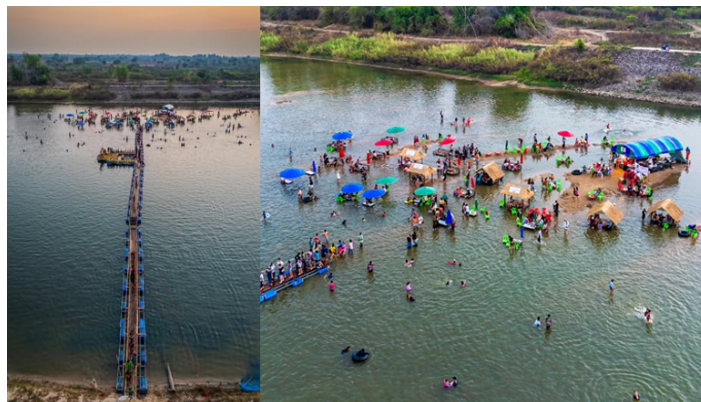
การศึกษากากรณีแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยสะท้อนศักยภาพของชุมชนไทยในการประยุกต์ใช้ภูมิสังคมเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อนที่ตอบสนองต่อสภาพภูมิอากาศและวิถีชีวิตร่วมสมัย โดยใช้แนวทางที่ยืดหยุ่น มีต้นทุนต่ำ และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจไปพร้อมกัน ซึ่งลักษณะเหล่านี้แสดงถึงนวัตกรรมจากฐานรากที่ไม่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างถาวร แต่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีพลังทางสังคม ดังนั้นกรณีศึกษาที่ผู้เขียนนำเสนอในหัวข้อนี้จึงเป็นตัวแทนของความหลากหลายเชิงพื้นที่และแนวทางการจัดการ ซึ่งสะท้อนลักษณะเฉพาะของนวัตกรรมชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง แบ่งเป็น 4 กรณีสำคัญ ดังนี้

1) หาดแห่ บ้านน้ำก่ำ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม: หาดแห่เป็นพื้นที่พักผ่อนชั่วคราวซึ่งเกิดขึ้นจากสันทรายกลางแม่น้ำโขงในช่วงฤดูแล้ง ระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมของทุกปี โดยชุมชนบ้านน้ำก่ำ อาศัยจังหวะธรรมชาติดังกล่าวมาปรับพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนโดยไม่ต้องใช้โครงสร้างถาวร เช่น ชุมนอาหาร ห้วยยาง และกิจกรรมทางน้ำ ภายใต้การจัดการของกลุ่มชุมชนท้องถิ่น โดยมีการใช้ธงเตือนระดับน้ำและเวรยามดูแลความปลอดภัย กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงการใช้ภูมิโนเวศควบคู่กับทุนทางสังคม ทั้งนี้เพื่อสร้างพื้นที่คลายร้อนที่เข้าถึงง่าย เป็นธรรม และมีการดูแลตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (มติชนออนไลน์, 2568) ดังภาพที่ 1

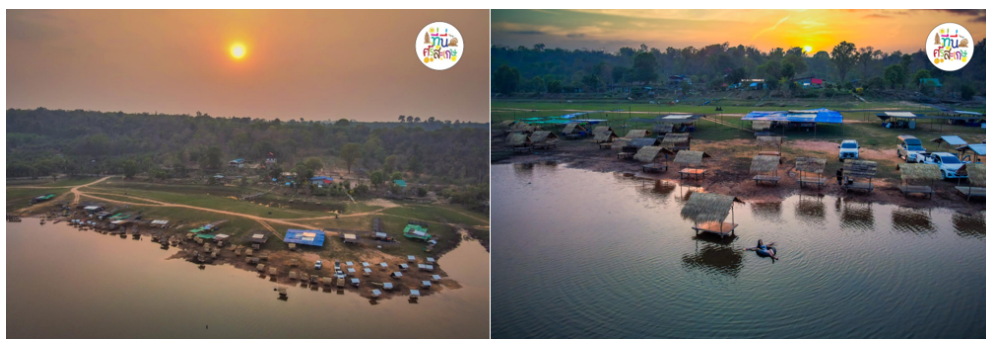
ภาพที่ 1 หาดแห่บ้านน้ำก่ำ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

2) หาดดอนทรายแก้ว ทำนน้ำวัดใต้ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ: พื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งนันทนาการที่เกิดขึ้นใหม่ในปี 2568 จากความร่วมมือของชุมชน วัด และหน่วยงานท้องถิ่น โดยใช้จุดทำนน้ำวัดใต้ซึ่งมีทรัพยากรเดิมคือแม่น้ำมูลและสันทรายกลางแม่น้ำ เป็นฐานในการพัฒนา “หาดชั่วคราว” พร้อมสะพานไม้ลอยน้ำและร้านอาหารพื้นบ้าน จุดเด่นของกรณีนี้อยู่ที่การออกแบบพื้นที่ซึ่งเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและศาสนาเข้ากับการพักผ่อน ทำให้เกิดพื้นที่ที่มีความหมายในเชิงจิตใจ พร้อมทั้งมีระบบดูแลด้านความสะอาดและความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้ (SISAKET CHANNEL, 2568) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 หาดดอนทรายแก้ว ทำนน้ำวัดใต้ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ

3) อ่างเก็บน้ำห้วยตึกขุ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสุรินทร์: เดิมพื้นที่นี้มีบทบาทหลักด้านเกษตรกรรม และการจัดการน้ำภายใต้โครงการในพระราชดำริ แต่ในฤดูร้อนชุมชนโดยรอบได้ใช้ชายขอบอ่างพัฒนาเป็นแหล่งนันทนาการแบบแพพักชั่วคราว ซึ่งจุดเด่นอยู่ที่การคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของแหล่งน้ำเดิม ขณะเดียวกันก็พัฒนาให้เกิดประโยชน์ใหม่โดยไม่รบกวนระบบนิเวศหรือการเกษตร กรณีนี้เป็นตัวอย่างของการสร้าง “การใช้ประโยชน์ร่วม” ที่สมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพักผ่อน (ฐานเศรษฐกิจ, 2566) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 หาดอ่างเก็บน้ำห้วยตึกชู อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา: https://www.facebook.com/This.is.Sisaket?locale=th_TH

4) ล่องแพแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย: กรณีนี้สะท้อนการประยุกต์ใช้บริบทภูเขาและจังหวัดการปล่อยน้ำจากเขื่อนแม่สรวยในฤดูร้อน เพื่อพัฒนากิจกรรม “ล่องแพเปียก” ซึ่งกลายเป็นรูปแบบนันทนาการที่มีเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างมาก โดยกิจกรรมทั้งหมดบริหารจัดการร่วมกันระหว่างกลุ่มแพเอกชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีระบบการจองและการควบคุมรอบเวลาอย่างชัดเจน แสดงถึงการยกระดับกิจกรรมชุมชนสู่มาตรฐานการจัดการที่เป็นระบบ และสะท้อนการใช้น้ำอย่างยืดหยุ่นในบริบทพื้นที่สูง (นครเชียงรายนิวส์, 2568) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ล่องแพแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

กรณีศึกษาทั้ง 4 แสดงให้เห็นว่าแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการคลายร้อน แต่คือพื้นที่เชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่ถูกสร้างขึ้นโดยชุมชนจากฐานคิดแห่ง “การพึ่งตนเองอย่างยืดหยุ่น” โดยอาศัยทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม และนวัตกรรมจากฐานราก ทั้งนี้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความต้องการร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถวางรากฐานสู่การพัฒนาเชิงระบบในระยะยาวอย่างยั่งยืน

รูปแบบกิจกรรมนันทนาการในแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทย

แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยมักพัฒนาจากพื้นที่ธรรมชาติชั่วคราว เช่น ริมฝั่งแม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือหาดทรายตามฤดูกาล ให้กลายเป็นพื้นที่พักผ่อนที่สะท้อนภูมิปัญญาและการปรับตัวของชุมชนอย่างยืดหยุ่น โดยใช้

ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เหล่านี้ได้จำกัดเพียงการเล่นน้ำ หากแต่แสดงให้เห็นถึงนวัตกรรมทางนันทนาการที่ผสมผสานมิติกาย จิตใจ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบกิจกรรมหลัก ดังนี้

1. การเล่นน้ำในแหล่งธรรมชาติ: กิจกรรมเล่นน้ำเป็นหัวใจหลักของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อน โดยชุมชนใช้ช่วงเวลาที่ระดับน้ำลดลงในฤดูแล้งเป็นโอกาสในการเปิดพื้นที่ให้เข้าถึงง่ายและปลอดภัยมากขึ้น การเล่นน้ำในแม่น้ำ ลำธาร หรืออ่างเก็บน้ำไม่เพียงช่วยลดอุณหภูมิร่างกายและคลายความร้อนเท่านั้น แต่ยังสร้างความสุขในรูปแบบเรียบง่าย โดยเฉพาะในกลุ่มครอบครัว ผู้สูงอายุ และเด็กที่อาศัยในพื้นที่ชนบท (ภริญญา จันทร์เปล่ง, 2566) อีกทั้งกิจกรรมนี้ยังมีความสัมพันธ์ในการฟื้นฟูสุขภาพจิต ลดระดับความเครียดผ่านกลไกการสัมผัสธรรมชาติและน้ำ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยเกี่ยวกับการบำบัดด้วยสิ่งแวดล้อม (Scaria et al., 2020)

2. การพักผ่อนบนแพหรือพื้นที่ริมน้ำ: แพพักผ่อนที่สร้างขึ้นโดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หรือโครงเหล็ก กลายเป็นพื้นที่ทางเลือกที่ชุมชนพัฒนาขึ้นอย่างสร้างสรรค์เพื่อดอนรับผู้มาเยือนในฤดูร้อน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเอื้อต่อการรับประทานอาหาร การชมวิว หรือการใช้เวลาร่วมกันของครอบครัว โดยไม่ต้องพึ่งพาโครงสร้างถาวรหรือการลงทุนสูง (ดวงศิริ ภูมิวิษุเวช และคณะ, 2568) โดยลักษณะการใช้พื้นที่ลอยน้ำเหล่านี้ยังสะท้อนรูปแบบ "พื้นที่ยืดหยุ่น" ที่ตอบสนองการพักผ่อนชั่วคราวได้ดีในบริบทของภูมิอากาศร้อนชื้นและสภาวะโลกร้อนที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

3. กิจกรรมทางน้ำสร้างสรรค์: เพื่อตอบสนองโจทย์คนรุ่นใหม่และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ หลายชุมชนได้ออกแบบกิจกรรมทางน้ำที่มีความหลากหลาย เช่น เจ็ตสกี (jet ski) เซิร์ฟบอร์ด (surfboard) การพายเรือคายัค ล่องแพ ช่วงสั้น ๆ ห่วงยางแพนซี หรือบานาน่าโบ๊ต ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยเพิ่มการเคลื่อนไหวระดับเบาและกระตุ้นความสนุกสนานได้เป็นอย่างดี (มัทนา อินไชย และนันทพรหทัย เกาตระกูล, 2565) นอกจากนี้ ยังส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านการเช่าอุปกรณ์ ขายเป็นอาหาร และจัดบริการเสริมต่าง ๆ ซึ่งตรงกับแนวโน้มของนันทกรรมนันทนาการฐานชุมชน

4. กิจกรรมเสริมเชิงวัฒนธรรมและชุมชน: ในบางพื้นที่ กิจกรรมนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนได้พัฒนาให้มีมิติทางวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแข่งขันพายเรือ ตลาดชุมชน หรือเทศกาลริมฝั่งน้ำในช่วงวันหยุด ซึ่งไม่เพียงช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กลับมามีชีวิตผ่านกิจกรรมร่วมสมัย (ชนิตตา โชติช่วง, 2565) อีกทั้งการผสมผสานกิจกรรมวัฒนธรรมเข้ากับพื้นที่นันทนาการยังส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

จากทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่ารูปแบบกิจกรรมนันทนาการในแหล่งเฉพาะฤดูร้อนไม่ได้เป็นเพียงทางเลือกของการพักผ่อนชั่วคราวในเชิงกายภาพ แต่เป็นกลไกเชิงสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงฐานรากของชุมชนกับบริบทสมัยใหม่อย่างมีชีวิตชีวา สามารถต่อยอดเป็นแนวทางพัฒนาแหล่งนันทนาการที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ผลกระทบของแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทย

แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่ชุมชนต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน

โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยคลายร้อน หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในหลายมิติ ดังนี้

1. ผลกระทบเชิงสุขภาพ: แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยทำหน้าที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่เปิดโล่งเข้าถึงได้ง่าย และไม่ต้องพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานราคาแพง ซึ่งลักษณะพื้นที่ที่ใกล้ชื่อน้ำ ลม ต้นไม้ และแสงแดด ช่วยเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมของประชาชนโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่มีอุณหภูมิสูง นอกจากนี้ กิจกรรมอย่างการเล่นน้ำ การพักผ่อนริมฝั่ง หรือการรับประทานอาหารกลางแจ้ง ล้วนมีส่วนในการลดระดับความเครียด พื้นฟูอารมณ์ และเสริมสร้างสุขภาพจิตอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เผชิญแรงกดดันจากสภาพอากาศและภาวะชีวิตสมัยใหม่ อีกทั้งกิจกรรมทางน่ายังเอื้อให้กลุ่มผู้สูงวัยและผู้มีข้อจำกัดทางร่างกายสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างปลอดภัย เนื่องจากแรงพยุงของน้ำช่วยลดแรงกระแทกและระบายความร้อนในร่างกายได้ดี

2. ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ: แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนมีบทบาทในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งรายได้จากภาคเกษตรลดลงอย่างชัดเจน ชุมชนสามารถสร้างรายได้ผ่านกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การให้เช่าห่วงยาง การพายเรือรับส่งนักท่องเที่ยว และบริการอาหารพื้นบ้าน โดยกิจกรรมเหล่านี้มักดำเนินการในลักษณะกลุ่มหรือสหกรณ์ย่อยซึ่งเอื้อต่อการกระจายรายได้ในชุมชนและลดการพึ่งพาทุนภายนอก (ปิยะพงษ์ นาไชย และธาวีช ญนอมจิตส์, 2566) นอกจากนี้ การค้าขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในบริเวณโดยรอบยังช่วยรักษาสถิติลักษณ์ชุมชน และเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้มีความยั่งยืนยิ่งขึ้น

3. ผลกระทบเชิงสังคม: พื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ทางสังคม” ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนผ่านกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การเล่นน้ำร่วมกัน หรือการนั่งพักผ่อนในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยและฐานะ และสร้างเครือข่ายทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ (Anderson, 1993) ที่สำคัญ การบริหารจัดการโดยชุมชน เช่น การเวรยาม การดูแลความสะอาด และการจัดการร้านค้าชุมชน เป็นกลไกที่ปลูกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเสริมสร้างทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (Partanen et al., 2025)

4. ผลกระทบเชิงวัฒนธรรม: แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่พักผ่อน แต่ยังเป็นเวทีสำหรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีร่วมสมัย การแต่งกายแบบท้องถิ่น การจำหน่ายอาหารประจำถิ่น หรือการจัดกิจกรรมประเพณีอื่น ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการธำรงรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิม และสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม (ชนิดตา โชติช่วง, 2565)

5. ผลกระทบด้านความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางพื้นที่: คุณลักษณะที่ตั้งใกล้ชุมชน ไม่มีค่าใช้จ่ายสูง และเปิดกว้างต่อทุกกลุ่มประชากร ทำให้แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนกลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่เสริมสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงสุขภาวะ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็ก ผู้สูงวัย ประชาชนรายได้น้อยในชนบท หรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) การเข้าถึงร่วมกันในพื้นที่ลักษณะนี้ยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมในฐานะ “สมาชิกชุมชนเดียวกัน” ที่มีสิทธิ์และโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนรวมอย่างเท่าเทียม (Zin et al., 2023)

แนวทางการพัฒนาแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาแหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนให้เกิดความยั่งยืน มีอาจจำกัดอยู่เพียงการขยายพื้นที่หรือเพิ่มจำนวนกิจกรรม หากแต่ต้องขับเคลื่อนผ่านการออกแบบระบบที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้ใช้ ความเปลี่ยนแปลงของ

สิ่งแวดล้อม และพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การสร้างความยั่งยืนจึงต้องตั้งอยู่บนแนวคิดการปรับตัวเชิงรุก (proactive adaptation) ที่บูรณาการการจัดการทรัพยากร การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน และการวางรากฐานเชิงนโยบาย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ซึ่งผู้เขียนสามารถนำเสนอเป็นแนวทางยุทธศาสตร์ได้ 5 ประการ ดังนี้

1. การออกแบบกิจกรรมอย่างครอบคลุมและปลอดภัย: การวางแผนพื้นที่นันทนาการควรมุ่งเน้นการเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้มีข้อจำกัดทางร่างกาย การแบ่งโซนกิจกรรมอย่างชัดเจน อาทิ โซนเล่นน้ำ โซนพักผ่อน และโซนกิจกรรมวัฒนธรรม ต้องควบคู่ไปกับการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่สะท้อนแนวคิดการออกแบบที่เป็นสากล เช่น ทางลาด ราวจับ พื้นกันลื่น และป้ายแสดงข้อมูลที่เข้าใจง่าย ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ แต่ยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ให้คุณค่ากับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในทุกช่วงวัย

2. การบูรณาการกิจกรรมกับระบบการจัดการทรัพยากร: กิจกรรมนันทนาการควรถูกออกแบบให้เชื่อมโยงกับแนวทางการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการประหยัดพลังงาน การลดของเสีย และการฟื้นฟูระบบนิเวศท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมระบบ “นำกลับบ้าน” ในการจัดการขยะ การใช้วัสดุรีไซเคิลในการจัดกิจกรรม และการสาธิตการใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อลดต้นทุนในระยะยาว ซึ่งกิจกรรมเรียนรู้ธรรมชาติหรือการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำสามารถทำให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการดูแลสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้าใจในมิติของความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

3. การสร้างพลังชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง: การมีส่วนร่วมของชุมชนควรถูกพัฒนาจากการ “มีส่วนร่วมเชิงรับ” ไปสู่การ “มีส่วนร่วมเชิงรุก” โดยให้ชุมชนเป็นผู้ออกแบบ บริหาร และขับเคลื่อนกิจกรรมด้วยตนเอง อีกทั้ง การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน การฟื้นฟูการเล่นพื้นบ้าน/กีฬาพื้นบ้าน การจัดค่ายเยาวชน และการสร้างกิจกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมอัตลักษณ์และเสริมสร้างความภาคภูมิใจ นอกจากนี้ การอบรมด้านความปลอดภัย การบริการ และการจัดการขยะจะช่วยเสริมศักยภาพภายใน ขณะที่การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกจะเป็นกลไกเสริมที่หล่อเลี้ยงความยั่งยืนในระดับโครงสร้าง

4. การหล่อหลอมวัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับรากฐาน: ความปลอดภัยควรถูกแปลงจากข้อบังคับไปสู่ความเชื่อทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เช่น การจัดเวิร์กช็อปการช่วยชีวิต เกมจำลองสถานการณ์เสี่ยง หรือกิจกรรมฝึกความรู้ด้านการจัดการภาวะฉุกเฉินสำหรับเยาวชน อีกทั้ง โซนกิจกรรมควรจัดให้สอดคล้องกับระดับทักษะของผู้ใช้งาน พร้อมเจ้าหน้าที่และระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างระบบอาสาสมัครภายในชุมชนจะช่วยสร้างวินัยทางสังคมที่ยั่งยืน และเสริมพลังให้ความปลอดภัยกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมของท้องถิ่น

5. การเชื่อมโยงกิจกรรมกับกรอบนโยบายในระยะยาว: กิจกรรมนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนควรถูกพัฒนาในกรอบยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับนโยบายระดับท้องถิ่นและชาติ เช่น แผนพัฒนาสุขภาพ นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยกิจกรรมนันทนาการควรถูกออกแบบให้สามารถรองรับความแปรปรวนของอากาศ มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างคุณค่าทางสังคมในระยะยาว อีกทั้ง ภาครัฐควรสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และการจัดระบบการประสานงานระหว่างภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งนันทนาการกลายเป็นกลไกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถตอบสนองต่อวิกฤตหรือโอกาสใหม่ ๆ ในอนาคตได้อย่างยืดหยุ่น

บทสรุป

แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนคือพื้นที่ทางสังคมที่ชุมชนสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสภาพอากาศที่รุนแรงขึ้น วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของพื้นที่ชนบทในประเทศไทย โดยไม่เพียงเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชั่วคราว แต่เป็นการพัฒนาอย่างมีกลยุทธ์ที่ผสมผสานทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างยั่งยืน ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางของกิจกรรมทางกาย จิตใจ และสังคม ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนผ่านกิจกรรมทางน้ำที่เข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัย พร้อมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนในฤดูแล้งผ่านการค้าขายและบริการพื้นฐาน โดยคุณลักษณะของความเข้าถึงง่าย ต้นทุนต่ำ และความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงนันทนาการ และเปิดโอกาสให้กลุ่มเปราะบางสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งการพัฒนาแหล่งนันทนาการชุมชนเหล่านี้ยังยั่งยืนจึงต้องมุ่งเน้นการออกแบบพื้นที่ที่ครอบคลุมผู้ใช้หลากหลายกลุ่ม การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัย การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างแท้จริง และการบูรณาการเข้ากับนโยบายด้านสุขภาวะและการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศระดับประเทศ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แหล่งนันทนาการเฉพาะฤดูร้อนในประเทศไทยมิใช่เพียงเครื่องมือบรรเทาหรือสร้างความบันเทิงชั่วคราว แต่เป็นนวัตกรรมชุมชนที่สะท้อนศักยภาพในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีพลวัตและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความเป็นธรรมทางพื้นที่อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จิตตานันท์ มีทิศ และพัทธ์ธีรา ฝัดวงศ์. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาเขื่อนกิ่วลม จังหวัดลำปาง. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(3), 121–130.
- ชนิดตา โชติช่วง. (2565). การใช้แนวคิดคติชนสร้างสรรค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 17(1), 29–46.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2568, 20 มกราคม). *โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตึกชู จ.ศรีสะเกษ*. <https://www.thansettakij.com/pr-news/social-biz/563290>
- ดวงศิริ ภูมิวิฑูเวช มนสิชา ชาวคำ นำขวัญ วงศ์ประทุม และสุรัชนี ยลธะศาสตร์. (2568). แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว คนรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย. *วารสารปาริชาติ*, 38(1), 68–87.
- นครเชียงรายนิวส์. (2568, 25 มีนาคม). *แพเปือก ‘แม่สรวย’ เปิดแล้ว อบจ.เชียงราย หนุนท่องเที่ยวชุมชน*. <https://nakornchiangrainews.com/mae-suai-wet-rafting-opens-tourism-promotion/>
- ปรีวัตร ป้องพาล ยุภาพร ยุภาศ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2563). กลยุทธ์เพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวกลุ่มแพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*, 15(2), 97–111.
- ปิยะพงษ์ นาไชย และธาวี ธนอมจิตต์. (2566). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว แพหนองหาร ไขยบุรี จังหวัดนครพนม. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 14(1), 29–42.
- ภริญา จันทรเปล่ง. (2566). การจัดการความรู้ของธุรกิจแพ ตำบลบึงบุรพ์ อำเภอบึงบุรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(5), 765–780.

- มติชนออนไลน์. (2568, 25 มีนาคม). พลิกหาดกลางโขง สู่ ‘ทะเลอีสาน’ นทท.แห่คลายร้อน เงินสะพัดยาวถึงสงกรานต์.
https://www.matichon.co.th/region/news_5093780
- มัทนา อินไชย และนัทธ์หทัย เกาตระกุล. (2565). การประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว
 แม่วาว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 17(2), 69–87.
- ศุภาวิณี กิตติวินิต ชูชั้น หามะ และชินีเพ็ญ มะลิสุวรรณ. (2566). การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีใหม่
 ชุมชนพื้นที่ป่าฮาลาบาลา จังหวัดยะลา. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 18(2), 47–61.
- SISAKET CHANNEL. (2568, 25 มีนาคม). ที่เล่นน้ำราชสีไศล เล่นน้ำศรีสะเกษ เล่นน้ำกลางแม่น้ำมูล หาดดอนทรายแก้ว
 อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. <https://www.youtube.com/watch?v=lrk-NSjDWyQ>
- TNN. (2568, 25 มีนาคม). เปิด 41 จังหวัดคาด "อากาศร้อนจัด" อุณหภูมิทะลุ 40 องศา ช่วงมี.ค.-เม.ย..
<https://www.tnnthailand.com/earth/137658/>
- Amnuaylojaroen, T., Parasin, N., & Limsakul, A. (2024). Projections and patterns of heat-related mortality
 impacts from climate change in Southeast Asia. *Environmental Research Communications*, 6(3),
 035019.
- Anderson, D. (1993). *Informal recreation area in recreation planning* (Doctoral dissertation, University of
 British Columbia).
- Bulathgama, T. C. B. (2024). The Impact of Climate Change Induced Disasters on Peace and Stability in
 South East Asia. *The Horizon Review*, 2, 42-56.
- Bull, F. C., Al-Ansari, S. S., Biddle, S., Borodulin, K., Buman, M. P., Cardon, G., ... & Willumsen, J. F. (2020).
 World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behaviour. *British
 journal of sports medicine*, 54(24), 1451-1462.
- Christoforou, R., Lange, S., & Schweiker, M. (2024). Individual differences in the definitions of health and
 well-being and the underlying promotional effect of the built environment. *Journal of Building
 Engineering*, 84(1), 108560.
- Dong, Z., Wang, L., Sun, Y., Hu, T., Limsakul, A., Singhruck, P., & Pimonsree, S. (2021). Heatwaves in
 Southeast Asia and their changes in a warmer world. *Earth's Future*, 9(7), e2021EF001992."
- Estoque, R. C., Ooba, M., Seposo, X. T., Togawa, T., Hijioka, Y., Takahashi, K., & Nakamura, S. (2020). Heat
 health risk assessment in Philippine cities using remotely sensed data and social-ecological
 indicators. *Nature communications*, 11(1), 1581.
- Godbey, G. (2009). Outdoor recreation, health, and wellness. *Outdoor Resources Review Group*, 9-21.
- Hallegatte, S., Rentschler, J., & Rozenberg, J. (2020). *Adaptation principles: a guide for designing
 strategies for climate change adaptation and resilience*.
<https://www.sidalc.net/search/Record/dig-okr-1098634780/Description>

- Kutlu, D., Kasalak, M. A., & Bahar, M. (2025). Assessing Climate Change Impacts on Outdoor Recreation: Insights from Visitor and Business Perspectives. *Sustainability*, 17(8), 3400.
- Marini Govigli, V., Alkhaled, S., Arnesen, T., Barlagne, C., Bjerck, M., Burlando, C., ... & Górriz-Mifsud, E. (2020). Testing a framework to co-construct social innovation actions: Insights from seven marginalized rural areas. *Sustainability*, 12(4), 1441.
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of community psychology*, 14(1), 6-23.
- Menike, L. M. C. S., & Arachchi, K. K. (2016). Adaptation to climate change by smallholder farmers in rural communities: Evidence from Sri Lanka. *Procedia food science*, 6, 288-292.
- Nappi, V., & Kelly, K. (2022). Proposing a performance framework for innovation measurement: an exploratory case-based research. *International journal of productivity and performance management*, 71(5), 1829-1853.
- Nash, J. B. (1965). *Recreation: Pertinent Readings. Guide Posts to the Future*.
<https://eric.ed.gov/?id=ED034617>
- Noack, A., & Federwisch, T. (2020). Social innovation in rural regions: Older adults and creative community development. *Rural Sociology*, 85(4), 1021-1044.
- Partanen, M., Kettunen, M., & Saarinen, J. (2025). Community inclusion in tourism development: young people's social innovation propositions for advancing sustainable tourism. *Tourism Recreation Research*, 50(1), 58-73.
- Qi, J., Mazumdar, S., & Vasconcelos, A. C. (2024). Understanding the relationship between urban public space and social cohesion: A systematic review. *International Journal of Community Well-Being*, 7(2), 155-212.
- Rezvani, S. M., de Almeida, N. M., & Falcão, M. J. (2023). Climate adaptation measures for enhancing urban resilience. *Buildings*, 13(9), 2163.
- Sarol, H., Polat, S. Ç., & Ekinçi, E. (2024). Perceived health outcomes of recreation and happiness: exploring the mediating role of resilience. *Frontiers in Public Health*, 12, 1383367.
- Scaria, D., Brandt, M. L., Kim, E., & Lindeman, B. (2020). What is wellbeing?. *Wellbeing*, 3-10.
- Schaeffer, R., Schipper, E. L. F., Ospina, D., Mirazo, P., Alencar, A., Anvari, M., ... & Ziervogel, G. (2025). Ten new insights in climate science 2024. *One Earth*, 8(6), 1-36.
- Stebbins, R. A., & Sachsman, D. B. (2017). *Serious leisure: A perspective for our time*. Routledge.
- Winter, P. L., Selin, S., Cervený, L., & Bricker, K. (2019). Outdoor recreation, nature-based tourism, and sustainability. *Sustainability*, 12(1), 81.

Zin, H. M., Bakar, N. A. A., & Azlan, A. (2023). The importance of neighbourhood parks in enhancing the mental and physical well-being of low-cost housing residents in the aftermath of the COVID-19 pandemic. *MAJ-Malaysia Architectural Journal*, 5(2), 51-64.